

Najczęściej zadawane pytania dotyczące zakażeń HPV

Dr n. med. Hanna Czajka, koordynator merytoryczny i autor Programu Zdrowotnego profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w Małopolsce odpowiada na najczęściej zadawane pytania związane z HPV.

1. Czy można zakazić się wirusem HPV przez kontakt z zakażoną krwią?

Zakażenie wirusem HPV nie przenosi się drogą krwi. Wirus ten jest przekazywany podczas bliskich kontaktów i zakaża komórki nabłonka skóry i błon śluzowych. Wirus HPV jest wirusem czysto epidermotropowym – wykazującym powinowactwo do nabłonka.

2. Na czym polega profilaktyka zakażeń wirusem HPV ?

Rozróżniamy profilaktykę pierwotną (pierwszorzędową), ukierunkowaną na zapobieganie zakażeniu (np. poprzez szczepienia ochronne), wtórną (drugorzędową), której celem jest wczesne wykrywanie zakażeń HPV poprzez badania przesiewowe (diagnostyka cytologiczna, wykrywanie DNA wirusa HPV), oraz trzeciorzędową, polegającą na zapobieganiu rozwojowi choroby. W profilaktyce HPV bardzo ważną metodą pozostają okresowe badania cytologiczne, także u kobiet zaszczepionych, ponieważ szczepionki dostępne obecnie nie chronią przed wszystkimi typami wirusa wywołującym zmiany nowotworowe. Do niedawna w szczepionkach dwu i czterowalentnych zawarte były antygeny dwóch wirusów onkogennych (16,18). Nowo zarejestrowana szczepionka (9-walentna) poza typami 16,19 zawiera 5 dodatkowych wirusów onkogennych.

3. Jaka jest skala zakażeń wirusem HPV w Polsce i na świecie?

Polska należy do krajów o najwyższych wskaźnikach zapadalności i śmiertelności z powodu raka szyjki macicy, dla rozwoju którego konieczna jest obecność wirusa HPV. Z danych statystycznych wynika, że około 75% kobiet ulega zakażeniu wirusem HPV. Szczyt wykrywalności HPV występuje pomiędzy

15 a 25 rokiem życia. W tej grupie wiekowej obserwuje się, że około 40% testów na obecność HPV jest pozytywna. Wraz ze wzrostem wieku badanych kobiet spada częstość zakażeń, a zwiększa się wykrywalność raka szyjki macicy. Rak szyjki macicy jest problemem ogólnoswiatowym, na co wskazują dane epidemiologiczne. W 2008 roku odnotowano na całym świecie ponad 530 000 nowych zachorowań na ten nowotwór, a 275 000 kobiet zmarło. W Polsce na raka szyjki macicy rocznie zapada około 3200 kobiet, z czego ponad połowa (1800 osób) umiera (dane z 2009 r).

4. Jakie występują rodzaje szczepionek przeciwko wirusowi HPV?

Do konstrukcji szczepionki przeciw zakażeniom HPV wykorzystano białko otoczki wirusowej, które wywołuje reakcje immunologiczne. W procesie produkcji jest ono syntetyzowane drogą inżynierii genetycznej. Metoda ta pozwala na uzyskanie cząsteczek wirusopodobnych, pozbawionych materiału genetycznego, a więc niezdolnych do wywoływania zakażeń. Szczepionki należą do grupy szczepionek nieżywych. Aktualnie w Polsce dostępne są trzy szczepionki przeciwko HPV: 4-walentna, czyli zawierająca antygeny czterech typów wirusa (w tym 2-ch onkogennych), 2-walentna, skierowana przeciwko dwóm typom wirusa oraz 9-walentna zawierająca 7 onkogennych typów wirusa HPV.

5. Czym różnią się dostępne w Polsce szczepionki przeciwko HPV? Jaki jest schemat szczepień?

Różnice pomiędzy obu szczepionkami dotyczą składu antygenowego, schematu podawania

oraz rodzaju użytych adiuwantów (składników szczepionki podnoszących efekt uodpornienia) . Szczepienie podstawowe szczepionką 4-walentną składa się z trzech dawek podawanych w schemacie 0-2-6 mies. Minimalny odstęp pomiędzy dawką pierwszą a drugą wynosi 1 mies., a pomiędzy drugą a trzecią 3 mies. Szczepionka 4-walentna u osób w wieku 9–13 lat włącznie może być podana w schemacie 2-dawkowym (0, 6 miesięcy). Jeśli druga dawka zostanie podana wcześniej niż po 6 miesiącach od dawki pierwszej, to należy zawsze podać dawkę trzecią. Schemat 2-dawkowy może być stosowany alternatywnie w stosunku do 3-dawkowego u dziewcząt do dnia 14 urodzin. Po ukończeniu 14 roku życia stosuje się wyłącznie schemat 3-dawkowy.

Szczepionkę 2-walentną podajemy w trzech dawkach w schemacie 0-1-6 mies. u dziewcząt powyżej 15 lat, z tym że druga dawka powinna być podana od 1–2,5 miesiąca od pierwszej dawki, a trzecia dawka w okresie 5–12 miesięcy po pierwszej dawce. U dziewczynek w wieku 9-14 lat podajemy 2 dawki, druga dawka 5-13 miesięcy po podaniu pierwszej. Jeśli 2 dawka zostanie podana przed upływem 5 miesięcy od pierwszej konieczne jest podanie trzeciej dawki trzeciej.

Szczepionka 9-walentna może być stosowana w wieku od 9 lat w schemacie 3 dawkowym (0-2-6 miesięcy).

Szczegółowe dane na te tematy można znaleźć w charakterystykach poszczególnych produktów leczniczych, które ulegają zmianom i aktualizacjom.

6. Czy są jakieś przeciwwskazania?

Przeciwwskazaniem do podania szczepionki przeciw zakażeniom HPV jest nadwrażliwość na składniki szczepionki lub ciężka reakcja alergiczna po poprzednich dawkach. Nie zaleca się także podawania tych szczepionek kobietom w ciąży. Ponadto czasowymi przeciwwskazaniami są ostre choroby przebiegające z wysoką gorączką lub zaostrzenia chorób przewlekłych. Należy także zachować ostrożność w przypadku szczepienia osób z zaburzeniami krzepnięcia.

7. Jaka jest skala powikłań poszczepiennych?

Niepożądane odczyny poszczepienne po podaniu szczepionek przeciw zakażeniom HPV obejmują :

- odczyny miejscowe – ból, zaczerwienienie, obrzęk i świąd,
- odczyny ogólne – bóle mięśni, głowy i zmęczenie, bez istotnej statystycznie różnicy w porównaniu do grupy kontrolnej, której podawano placebo;

oraz bardzo rzadko objawy alergiczne oraz objawy ze strony układu pokarmowego.

Szczepienia przeciw zakażeniom HPV wykonuje się u młodzieży i młodych dorosłych. W tej grupie wiekowej częściej niż w innych

występują omdlenia, związane ze strachem przed ułtuciem bez względu na rodzaj podawanej szczepionki.

8. Na jak długo szczepionka uodparnia?

Aktualnie najdłuższy okres obserwacji osób poddanych szczepieniom przeciw HPV wynosi 9 lat.

W tym okresie wykazano jednak pełną skuteczność ochronną szczepionki oraz istnienie pamięci immunologicznej u osób zaszczepionych. W celu uzyskania długotrwałego efektu ochronnego wskazane jest przyjęcie pełnego schematu szczepień. Nadal prowadzone są dalsze badania, mające na celu potwierdzenie długotrwałej odporności po podaniu szczepionki.

9. Czy szczepionka chroni również dorosłe kobiety?

Szczepionka przeznaczona jest dla dziewcząt (przed inicjacją seksualną), ale wszystkie zarejestrowane szczepionki nie wykluczają możliwości i zasadności ich zastosowania w starszych grupach wiekowych. Szczepienie w późniejszym wieku wiąże się z możliwością wystąpienia zakażenia HPV i z mniejszą efektywnością szczepień. Badania kliniczne wykazały zarówno bezpieczeństwo jak i skuteczność szczepień w zapobieganiu zmianom przedrakowym szyjki macicy, pochwy i sromu oraz rakowi szyjki macicy u kobiet w wieku 9-45 lat oraz w starszych grupach wiekowych.

10. Producenci szczepionek - z jakich są krajów?

Producentami szczepionek przeciw zakażeniom HPV są międzynarodowe koncerny farmaceutyczne mające swe wytwórnie w Europie i w Stanach Zjednoczonych.

11. Czy szczepienia przeciwko HPV są dofinansowane?

Szczepienia przeciw zakażeniom HPV są w Polsce zaliczone do grupy szczepień zalecanych, stąd zakup poszczególnych dawek szczepionki jest finansowany przez pacjentów lub ich opiekunów. Jediną szansą pozyskania tych szczepionek za darmo jest udział w programach profilaktycznych finansowanych przez samorządy lokalne.

12. W jakich krajach szczepionka przeciwko wirusowi HPV jest obowiązkowa (bezpłatna)?

Szczepienia HPV są przeprowadzane nieodpłatnie w wielu krajach świata – dla przykładu w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie , Australii, Francji, we Włoszech, Norwegii, Niemczech, Luksemburgu, Grecji i na Cyprze.

13. **Czy chłopcy mogą być szczepieni? Jeśli tak - po co?**

Dwie z wyżej opisanych szczepionek mogą być podawane chłopcom i młodym dorosłym w wieku od 9 do 26 lat. W badaniach klinicznych potwierdzono skuteczność tych szczepionek w zapobieganiu u chłopców i młodych dorosłych zmianom dysplastycznym okolicy odbytu oraz brodawkom narządów płciowych.

Autor dr Hanna Czajka

Kierownik Poradni Chorób Zakaźnych

Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego im. św. Ludwika w Krakowie